

Den Grønne Demokratifond

Det er en forudsætning for en bæredygtig omstilling af Danmark, at hele samfundet bliver involveret i den. Derfor foreslår vi en investering i et demokratisk svar på klimakrisen.

3 søjler

danner grundlaget for den grønne demokratifond

Danmark har med vores stærke civilsamfund gode forudsætninger for at levere et demokratisk svar på klimakrisen. Folkehøjskolerne, andelsbevægelsen, fagbevægelsen og foreningsdanmark er alle eksempler på, at Danmark er godt rustet til at mobilisere og forandre nedefra.

Derfor foreslår vi Den Grønne Demokratifond. Den skal sikre den folkelige medvirken, ejerskab og involvering i den grønne omstilling. Den skal sikre at omstillingen sker på alle niveauer, overalt i Danmark. Og så skal den ruste og mobilisere alle aktører i civilsamfundet i omstillingen.

Fonden kan med tre søjler, tjene til en henholdsvis politisk, økonomisk og videnskabsmæssig demokratisering af omstillingen:

1. **Det borgernære demokrati** - Et ambitiøst program for kommunalt deltagende demokrati.
2. **Medejerskab i omstillingen** - En borgerdrevet omstilling i virksomheder og lokalsamfund ved at understøtte demokratisk erhvervsudvikling og grønt fællesseje.
3. **Civilsamfundet i omstillingen**. Et program der styrker borgernes aktive deltagelse og folkelige opbakning i omstillingen

Fonden nedsættes med 3 søjler

Klimaborgertingets anbefaling

Borgertinget på Klimaområdet anbefaler at oprette lokale borgerting og at understøtte mere grønt medejerskab. Demokratifonden vil være en implementering af de anbefalinger.

Den Grønne Demokratifond skal skabe et solidt folkeligt fundament for en socialt inkluderende grøn omstilling. Vi foreslår at der afsættes 100 millioner kroner på finansloven for en periode på tre år til at oprette og drive Den Grønne Demokratifond.

Fonden nedsættes med 3 programspor, der svarer til søjlerne i dette papir. Dets overordnede formål vil være, at understøtte en dyb borgerinddragelse i den grønne omstilling, såvel politisk og økonomisk som videnskæssigt. Fonden skal arbejde for en borgerdrevet omstilling, og understøtte civilsamfundet i at levere konkrete reduktioner og en socialt og geografisk inkluderende omstilling.

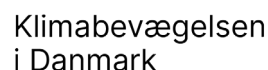
Det er vigtigt at fonden er uafhængig, med armslængde til både stat, erhvervsliv, og NGO-miljøet. Fonden bør organiseres med et selvstændigt sekretariat og et uafhængigt råd, der kan tage beslutninger om prioriteringer af midler og indsatser. Fonden skal opsøge samarbejde med andre aktører, herunder med andre fonde om medfinansiering på projekter. Fonden skal arbejde for at understøtte en grøn omstilling på klima- og biodiversitetsområdet.

Oversigt over oplægget

Indhold

Søjle 1: Det borgernære demokrati	3
Søjle 2: Medejerskab i omstillingen	5
Søjle 3: Civilsamfundet i omstillingen	7
Bag om fonden: Konstruktion og økonomi	9

Søjle 1:

Det borgernære demokrati

Søjle 1 kort fortalt

Et ambitiøst program for kommunalt deltagende demokrati, der skal sikre bred og lokal forankring af den grønne omstilling. En demokratienhed skal stå i spidsen for demokratisk inddragende projekter i kommunerne på det grønne område. Som del af pilotprojektet skal der afsættes midler til, at der i frivillige partnerskaber med kommuner kan igangsættes 10 lokale borgerting og 10 andre deliberative initiativer, som skal udvikle konkret omstilling lokalt.

Nye demokratiske impulser

Klimakrisens natur stiller nye krav til politikudvikling og beslutningstagning. Fremtidens beslutningsprocesser skal danne grundlag for langsigtede beslutninger, folkelig opbakning og ejerskab og afvejninger af komplekse problemer. En global bølge af deliberation er blevet opbygget de seneste årtier som svar på lige netop det behov.

I deliberative processer udgør repræsentativt udtrukne borgere et tværsnit af samfundet. Ved at bruge betragtelig tid på at lære og samarbejde gennem faciliteret udforskning af konkrete problemstillinger (deliberation el. rådslagning) kan borgerne udvikle informerede anbefalinger til offentlige myndigheder gennem bl.a. borgerting. Der findes forskellige former for sådanne processer - lige fra borgerting til konsensuskonferencer - som tjener forskellige formål.

Deliberation skaber bedre beslutninger og øger legitimiteten af disse, ofte svære, beslutninger. Samtidig styrker deliberative processer demokratiet ved at: 1) modvirke polarisering; 2) undgå uforholdsmæssig påvirkning fra særinteresser; 3) øge borgernes tillid til de demokratiske institutioner, da beslutningerne tages med direkte inklusion af grupper i samfundet, som ellers ikke ville blive hørt.

OECD er netop udkommet med anbefalinger og retningslinjer for brug af deliberative processer til at styrke demokratiet, som bør danne udgangspunktet for at tage det i brug i en dansk kontekst. OECD anbefaler blandt andet, at de enkelte lande opretter centre for deliberativt demokrati, hvilket dette oplæg tager udgangspunkt i.

OECD

er netop kommet med retningslinjer for rådslagningsdemokrati

10 borgerting og 10 andre deliberative processer sættes i gang i et pilotprojekt

Folk er virkelig taknemmelige for dette. Hele deres liv har de været borgere, men er aldrig blevet spurgt om at gøre noget betydeligt for at bidrage. Det føles vigtigt.”

- Marcin Gerwin, ekspert på borgerting og koordinator for Gdansk borgerting.

Målet er på sigt at der er permanente borgerting i alle kommuner

Oplæg: En enhed for deltagende demokrati

Der oprettes en uafhængig demokratienhed under fondens virke, der får ansvar for at understøtte deliberative processer i Danmark som anbefalet af OECD. I et pilotprojekt skal enheden i løbet af de næste tre år opsøge partnerskaber med kommuner om oprettelsen af 10 borgerting og 10 bredere deliberative processer.

Enheden får til opgave at:

1. Sætte danske standarder for deliberative processer i overensstemmelse med OECD's anbefalinger.
2. Håndtere en pulje dedikeret til at finansiere de lokale deliberative processer. Den Grønne Demokratifond bør yde fuld finansiering til afholdelsen af de lokale grønne deliberative processer.
3. Rådgive og inspirere beslutningstagere i kommunerne om deliberative processer i forhold til grøn omstilling.
4. Opbygge viden i offentlige institutioner. Blandt andet ved at træne embedsmænd i at facilitere deliberative processer i forbindelse med grøn omstilling.
5. Sikre uafhængig monitorering og evaluering af de enkelte deliberative processer.
6. Opsamle erfaringer og resultater fra deliberative processer med henblik på videndeling. Dermed skabes et bindeled til det nationale niveau, med mulighed for spredning af 'best practice'.

Demokratienheden skal over de første tre år løbende samle op på resultater og erfaringer. Afrapporteringen skal bringe ny viden frem om de deliberative processers muligheder og skal bane vejen for, at der på sigt skabes permanente grønne borgerting i alle kommuner. Borgertingene bør ideelt set have råderum over en del af et kommunalt grønt budget (såkaldte borgerbudgetter). Borgertingene kan blive en nærværende enhed for lokal klimahandling, som kan indgå i dialog med hele lokalsamfundet og dermed også facilitere vidensdeling og grønne netværk.

Enheden skal afsøge samarbejder og partnerskaber med de eksisterende aktører, der laver deliberative processer i deres virke. Det bør tilsigtes, at enheden bliver et knudepunkt i horisontale partnerskaber med kommuner og eksisterende deliberative aktører som centrale medspillere.

Søjle 2:

Medejerskab i omstillingen

Søjle 2 kort fortalt

Et center for grønt medejerskab skal fungere som banebryder for en borgerdrevet omstilling i virksomheder og lokalsamfund ved at understøtte demokratisk erhvervsudvikling og grønt fællesseje som f.eks. andelsejede omstillingssinitiativer. Centret skal have et særligt fokus på at understøtte initiativer til grønt fællesskabseje inden for sektorer med stort reduktionspotentiale – herunder energi, landbrug og transport.

Grønne handlefællesskaber gennem medejerskab

Danmark er, som andelsbevægelsens hjemland, i en unik position til at skabe lokalt ejerskab og handling i omstillingen. For det er gennem fællesskaber, at vi bliver motiveret til handling. Derfor er det en oplagt mulighed at fremme medejerskab i omstillingen ved at skabe rammerne for grønne handlefællesskaber på både arbejdspladsen og lokalsamfund, som giver handlekraft og skaber grobund for en borgerdrevet grøn omstilling overalt i Danmark.

Oplæg: Et center for grønt medejerskab

Der oprettes et center, som skal skabe grobund for medejerskab i omstillingen gennem understøttelse af medarbejderejede, grønne virksomheder og demokratisk og grøn omstilling i virksomheder, samt andre borgerejede og borgerdrevne grønne initiativer.

Centret bør have til opgave at:

- 1. Yde rådgivning til start og udvikling af grønt medejerskab i omstillingen:** Centret bør have juridiske og iværksætterfaglige kompetencer til at yde rådgivning og hjælp til medarbejderejede virksomheder og grønt fællesseje samt til opstart af disse. I tråd med EU's nye direktiv for vedvarende energi skal centret kunne udsende praktiske informations- og vejledningsteam til hjælp med borgerinddragelse, selskabskonstruktion, finansiering, planlægning mv. af grønne, demokratiske initiativer. Teamet kan inddrage kommuner, NGO'er, udviklere, investorer m.fl. Grønt medejerskab omfatter f.eks. vindmøllelaug, andelsejede solcelleprojekter, fødevarerfællesskaber, forbrugerejede energiselskaber og andre andelsinitiativer.

Medejerskabet rummer et enormt og hidtil utappet potentiale for at stimulere grønne valg. Det gør simpelthen den grønne omstilling sjovere.

- Helle Munk Ravnsborg,
forperson i Bornholms
Havvind.

En uafhængig enhed for deltagende demokrati kan sætte gang i rådslagningsdemokratiet lokalt

- 2. Udbrede viden om medejerskab:** Centret skal udbrede viden om medejerskab af grønne initiativer. Eksempelvis kan centret støtte og evt. udbyde kurser og uddanne konsulenter i de eksisterende regionale erhvervshuse, kommunale erhvervschefer oa. Det skal sikre, at de får kompetence til at sparre om medejerskab af den grønne omstilling gennem erhvervsdemokrati og fællesskabseje.
- 3. Omstillingsråd i virksomheder:** Centret skal kunne bistå med ekstern facilitering af omstillingsråd i virksomheder, hvor ansatte skal deliberere over tiltag og strategier til omstilling i virksomheden. I den forbindelse kan der også ydes støtte til en kortlægning af virksomhedens klimapåvirkning og ressourcetræk fra produktion og forbrug.
- 4. Opbygge alliancer:** Centret skal afsøge alliancer og opbygge netværk, der kan understøtte en opblomstring af grønt medejerskab. F.eks. kan centeret facilitere rejsning af kapital ved at oprette en investeringsfond i samarbejde med pensionskasser, erhvervsorganisationer eller fagforeninger. Centret vil også kunne støtte etablering af netværk til vidensdeling blandt erhvervsdemokratiske initiativer, f.eks. i samarbejde med landdistrikterne.
- 5. Udvikle og formidle nye modeller for grønne, demokratiske fællesskaber** i form af eksempelvis Energifællesskaber og Power Purchase Agreements (PPA'er), som kan give nye muligheder for opstilling af grøn energiproduktion.
- 6. Erfaringsopsamling og bindeled:** Det er væsentligt at oprettelsen af centret følges op af sideløbende initiativer, der adresserer barrierer for medejerskab. Derfor har centret også en opgave i at opsamle erfaringer om barrierer og muligheder for at understøtte medejerskab i omstillingen.

Målet er på sigt at der er permanente borgerting i alle kommuner

Centret bør have et særligt fokus på at understøtte initiativer til grønt fællesskabseje inden for sektorer med stort reduktionspotentiale – herunder energi, landbrug og transport.

Det er derudover væsentligt, at oprettelsen af centeret følges op af initiativer, der fremmer erhvervsdemokrati uden for centrets direkte virkefelt, herunder: 1) Styrket kapitaladgang til demokratiske initiativer i form af en pulje på 10 mio. under Vækstfonden målrettet demokratiske initiativer; 2) Pulje på 5 mio. kr. til opkvalificering af ansatte i offentlige myndigheder og erhvervsfremmesystemet i rådgivning af demokratisk, grønt virksomhedsdrift; og 3) Udvidelse af de eksisterende offentlige garantiordninger for demokratiske vindmøllelaug med 100 mio. kr.

Søjle 3:

Civilsamfundet i omstillingen

Søjle 3 kort fortalt

En fond, der styrker borgernes aktive deltagelse og folkelige opbakning i omstillingen. Alle former for civilsamfundsorganisationer skal kunne søge om midler til initiativer til folkeoplysning og borgerinddragelse. Fonden skal støtte projekter, der involverer borgerne og sætter gang i borgerdrevne aktiviteter. Projekterne skal sikre konkrete miljø- og klimatiltag & vidensudvikling i befolkningen.

Et folkeoplysende og borgerinddragende program

Danmark har tradition for et stærkt civilsamfund. Det er afgørende at udnytte i den grønne omstilling for at skabe forandring. Hvis civilsamfundet skal aktiveres i omstillingen, er der behov for en fokuseret indsats.

Et folkeoplysende og borgerinddragende program er afgørende for adfærdsændringer, lokal klimahandling og bred opbakning til politiske tiltag i omstillingen.

Oplæg til et civilsamfund i omstillingen

Der oprettes et program, hvor civilsamfundsorganisationer kan søge om midler til initiativer til folkeoplysning og borgerinvolvering i omstillingen. Alle organisationer i civilsamfundet skal kunne søge om støtte til:

1. Folkeoplysning: Kampagner og projekter til vidensformidling om klima og biodiversitet. Støtten vil kunne søges af civilsamfundsorganisationer bredt set – herunder f.eks. oplysningsforbundene, højskoler, NGO'er og andre aktører. Det bør være et kriterium at indsatsen når bredt ud til både allerede aktive og til deltagere i de mange lokale grupper og foreninger, som de fleste danskere er med i. Der bør tilmed lægges vægt på at oplysningsindsatsen er handlingsrettet, således at borgere på baggrund af den sættes i stand til at ændre adfærd, eller at den bidrager til at skabe større vished hos borgerne over hvilke adfærdsændringer, der gør den største forskel i et klimaperspektiv.

“Den Grønne Fond” fra 1990'erne fik uddelt 50 mio om året

“Den Grønne Fond” (1994-1997) havde til formål at engagere befolkningen i en grøn udvikling. Fondens initiativer omfattede såkaldte grønne guider, som gav handlingsorienteret folkeoplysning om “grøn adfærd”.

Forskning viser at vidensregimet i Danmark er utilstrækkeligt

Danmark har en mindre veludbygget klima- og miljøpolitisk analysekapacitet i civilsamfundet end lande vi normalt sammenligner os med, viser et forskningsprojekt fra Københavns Universitet fra 2019.

2. Borgerinddragelse: Støtte til initiativer der klæder borgere på til at skabe forandring i fællesskaber. Støtten bør kunne gives til borgerdrevne og borgerinddragende aktiviteter, herunder afholdelse af workshops, uddannelsesweekender, forløb etc. målrettet handlingsviden. Herunder bør der kunne gives støtte til initiativer der har fokus på opkvalificering og træning af græsrodder i netværksdannelse og organisering.

3. Vidensproduktion og vidensdeling: Støtte til at fremme civilsamfundets rolle som motor i den grønne omstilling. Støtten skal fremme 1) civilsamfundets kapacitet til at producere grøn handlingsviden og klimapolitiske analyser, og 2) en forstærket kontakt og vidensudveklings i civilsamfundet, gennem støtte til grønne netværk i og med civilsamfundet.

Bag om fonden

Konstruktion og økonomi

Fondens formål er at understøtte en demokratisering af omstillingen

Fonden oprettes med det overordnede formål at understøtte en demokratisering af den grønne omstilling, såvel politisk, økonomisk og videnskæssigt. Fonden skal arbejde for en borgerdrevet omstilling, og understøtte civilsamfundet i at levere 1) konkrete reduktioner og 2) en socialt og geografisk inkluderende omstilling, 3) folkeoplysning og et bredere vidensregime i Danmark.

Vigtige hensyn i fondskonstruktionen

UAFHÆNGIG: Fonden organiseres som en uafhængig fond med en selvstændig bestyrelse (og evt. et råd) ud fra et armslængdeprincip til stat, erhvervsliv og NGO-landskabet. Der skal sikres transparente, faglige og objektive beslutningsgange.

ADDITIONEL: Det er afgørende, at bevillingen er additional, og ikke sker på bekostning af eksisterende bevillinger der understøtter en borgerdrevet omstilling.

FRIHED: Fondens bestyrelse/råd skal have frihed til at prioritere indsatser hvor det giver bedst mening ift. fondens overordnede formål.

SAMARBEJDE OG MEDFINANSIERING: Fonden skal aktivt opsøge privat samarbejde, samskabelse og medfinansiering på program- og projektniveau. De bedste lignende fonde i udlandet har typisk blandet statslig og privat finansiering.

PROGRAMSPOR: Fonden nedsættes med programspor, der dækker over de enkelte søjler beskrevet i dette papir.

